

मम पाठशाला

(संख्या - प्रयोगः)

(एतत् सम्भाषणम्)

उच्चैः पठत

प्रभाकरः - हरेकृष्ण ! किं करोति भवान् ?

हरेकृष्णः - अहं गणितं पठन् अस्मि ।

प्रभाकरः - भोः ! भवान् अधुना कस्मिन् विद्यालये पठति ?

हरेकृष्णः - अधुना अहं श्रीबलदेव उच्चविद्यालये अष्टमवर्गे पठामि ।

प्रभाकरः - भवतः विद्यालये कति छात्राः पठन्ति ?

हरेकृष्णः - मम विद्यालये षष्ठवर्गतः दशमवर्गं यावत् **सप्त शतानि** छात्राः पठन्ति ।

प्रभाकरः - अष्टमवर्गे कति छात्राः पठन्ति ?

हरेकृष्णः - अष्टमवर्गे क-विभागे **द्विषष्टिः**, ख-विभागे **अष्टपञ्चाशत्** इति मिलित्वा **विंशत्यधिकं शतं** छात्राः पठन्ति ।

प्रभाकरः - नवमवर्गे कति छात्राः पठन्ति ?

हरेकृष्णः - नवमवर्गे क-विभागे **षट्पञ्चाशत्**, ख-विभागे **नवपञ्चाशत्** इति **पञ्चदशाधिकं शतं** छात्राः पठन्ति ।

प्रभाकरः - दशमवर्गे कति छात्राः पठन्ति ?

हरेकृष्णः - तत्रापि क-विभागे **चतुःपञ्चाशत्**, ख-विभागे **षट्पञ्चाशत्** इति **दशाधिकं शतं** छात्राः पठन्ति ।।

प्रभाकरः - नवमवर्गे कति छात्राः संस्कृतं पठन्ति ?

हरेकृष्णः - नवमवर्गे 'क', 'ख' इति विभागद्वये **नवतिः** छात्राः संस्कृतं पठन्ति ।

प्रभाकरः - दशमवर्गे कति छात्राः संस्कृतं पठन्ति ?

हरेकृष्णः - दशमवर्गे 'क', 'ख' इति विभागद्वये **अष्टाशीतिः** छात्राः संस्कृतं पठन्ति ।

प्रभाकरः - बहु-सम्यक्, भवतः विद्यालये संस्कृतस्य आदरः अस्ति ।

हरेकृष्णः - आम्, संस्कृतं सरलम् । एतस्य अध्ययनद्वारा आधुनिकभारतीयभाषाज्ञानं समीचीनं भवति । अतः
बहु-छात्राः संस्कृतं पठन्ति ।

प्रभाकरः - भवतः विद्यालयपरिसरे वृक्षवाटिका अस्ति वा ?

हरेकृष्णः - आम्, विद्यालयपरिसरे एका विशाला वाटिका अस्ति । तत्र प्रायतः **पञ्चषष्टिः** आम्रवृक्षाः, **त्रिपञ्चाशत्**
पनसवृक्षाः, **अष्टसप्ततिः** नारिकेलवृक्षाः, **चतुरशीतिः** गुवाकवृक्षाः च सन्ति ।

प्रभाकरः - भवतः विद्यालये पुष्पवाटिका नास्ति वा ?

हरेकृष्णः - आम्, विद्यालयपरिसरे एका रमणीया पुष्पवाटिका अस्ति । तत्र **षड्विंशतिः** मन्दारवृक्षाः, **नवतिः**
पाटलवृक्षाः, **त्रिनवतिः** कर्णिकारवृक्षाः सन्ति । वाटिकां परितः **पञ्चनवतिः** चम्पकवृक्षाः मनः
हरन्ति ।

प्रभाकरः - धन्यवादः, भवतः विद्यालयस्य परिवेशः बहुसुन्दरः अस्ति । दर्शनं कर्तुम् इच्छामि ।

हरेकृष्णः - भवतः कृते सदा स्वागतम् अस्ति । आगच्छतु । नमो नमः ।

वर्गतः, वाटिका, नवपञ्चाशत्,
मन्दारवृक्षाः, पाटलवृक्षाः, कर्णिकारवृक्षाः

टिप्पणी

शब्दार्थः

वर्गे - श्रेण्याम् - (6616166) ।

पाटलः - गोलापः इति भाषायाम् - (6616161) ।

पनसवृक्षाः-पनसनामकवृक्षाः - (6616166) । कर्णिकारः - कनिअर इति भाषायाम् - (6616166) ।

गुवाकवृक्षाः - गुवाकनामकवृक्षाः - (6616166) ।

अभ्यासः

१. उच्चैः पठत, शून्यस्थानं पूरयत -

५१ - एकपञ्चाशत्

५५ - पञ्चपञ्चाशत्

५९ - नवपञ्चाशत्

५२ - द्विपञ्चाशत्

५६ - षट्पञ्चाशत्

६० - षष्टिः

५३ - त्रिपञ्चाशत्

५७ - सप्तपञ्चाशत्

६१ - एकषष्टिः

५४ - चतुःपञ्चाशत्

५८ - अष्टपञ्चाशत्

६२ -

६३ - त्रिषष्टिः	७६ - षट्सप्ततिः	८९ - नवाशीतिः
६४ -	७७ -	९० - नवतिः
६५ - पञ्चषष्टिः	७८ - अष्टसप्ततिः	९१ - एकनवतिः
६६ -	७९ -	९२ -
६७ - सप्तषष्टिः	८० - अशीतिः	९३ -
६८ -	८१ - एकाशीतिः	९४ - चतुर्नवतिः
६९ - नवषष्टिः	८२ - द्वयशीतिः	९५ -
७० - सप्ततिः	८३ - त्र्यशीतिः	९६ - षण्णवतिः
७१ -	८४ - चतुरशीतिः	९७ -
७२ - द्विसप्ततिः	८५ - पञ्चाशीतिः	९८ -
७३ -	८६ - षडशीतिः	९९ - नवनवतिः
७४ - चतुःसप्ततिः	८७ - सप्ताशीतिः	१०० - शतम्
७५ -	८८ - अष्टाशीतिः	

२. कति सन्ति अक्षरेण लिखत, पठत -

यथा - (५२) द्विपञ्चाशत् सोपानानि

- (क) (५८) करवस्त्राणि
 (ख) (६१) पाञ्चालिकाः
 (ग) (६७) आम्रफलानि
 (घ) (८२) छात्राः
 (ङ) (८६) महिलाः
 (च) (८७) स्थालिकाः
 (छ) (९०) बालिकाः
 (ज) (८२) द्रोण्यः
 (झ) (९४) पत्राणि
 (ञ) (९६) विद्युद्दीपाः
 (ट) (९९) चमसाः

- (ठ) (६०) घटाः
 (ड) (६२) नारिकेलवृक्षाः
 (ढ) (६४) कदलीफलानि
 (ण) (६५) दीपाः
 (त) (६७) पिपीलिकाः
 (थ) (६७) व्याघ्राः
 (द) (६६) लोकयानानि
 (थ) (१००) पुष्पाणि

३. उदाहरणानुसारम् शून्यस्थानं पूरयत -

यथा - एकषष्टिः, द्विषष्टिः, त्रिषष्टिः

- (क) द्विपञ्चाशत्, _____, चतुःपञ्चाशत्
 (ख) _____, नवषष्टिः, सप्ततिः
 (ग) चतुःसप्ततिः, पञ्चसप्ततिः, _____
 (घ) षट्सप्ततिः, _____, अष्टसप्ततिः
 (ङ) एकाशीतिः, द्व्यशीतिः, _____
 (च) चतुरशीतिः, _____, षडशीतिः
 (छ) _____, अष्टाशीतिः, नवाशीतिः
 (ज) द्विनवतिः, त्रिनवतिः, _____
 (झ) पञ्चनवतिः, _____, सप्तनवतिः

४. स्तम्भद्वयं योजयत ।

‘क’	‘ख’
पञ्चषष्टिः	७३
द्विपञ्चाशत्	८७
त्रिसप्ततिः	९४
सप्ताशीतिः	६५
चतुर्नवतिः	६८
अष्टषष्टिः	७०
सप्ततिः	५२

५. संक्षेपेण उत्तरं कुरुत ।

- (क) हरेकृष्णः कस्मिन् विद्यालये पठति ?
- (ख) अष्टमवर्गे कति छात्राः पठन्ति ?
- (ग) अष्टमवर्गे 'ख' विभागे कति छात्राः पठन्ति ?
- (घ) नवमवर्गस्य 'क' विभागे कति छात्राः पठन्ति ?
- (ङ) नवमवर्गस्य 'ख' विभागे कति छात्राः पठन्ति ?
- (च) दशमवर्गस्य 'क' 'ख' इति विभागद्वये कति छात्राः संस्कृतं पठन्ति ?
- (छ) विद्यालयस्य वाटिकायां कति आम्रवृक्षाः सन्ति ?
- (ज) विद्यालयस्य वाटिकायां कति गुवाकवृक्षाः सन्ति ?
- (झ) विद्यालयस्य पुष्पवाटिकायां कति पाटलवृक्षाः सन्ति ?

६. शून्यस्थानं पूरयत ।

- (क) अहं _____ पठन् अस्मि ।
- (ख) अष्टमवर्गे 'क' विभागे _____ 'ख' विभागे _____ छात्राः पठन्ति ।
- (ग) नवमवर्गे 'क' विभागे _____ 'ख' विभागे _____ छात्राः पठन्ति ।
- (घ) भवतः विद्यालये संस्कृतस्य _____ अस्ति ।
- (ङ) एतस्य अध्ययनद्वारा मातृभाषाज्ञानं _____ भवति ।
- (च) भवतः विद्यालयपरिसरे _____ अस्ति वा ?
- (छ) विद्यालयपरिसरे एका _____ अस्ति ।

७. मातृभाषया अनुवादं कुरुत ।

- (क) मम विद्यालये षष्ठवर्गतः दशमवर्गं यावत् सप्त शतानि छात्राः पठन्ति ।
- (ख) नवमवर्गे 'क' विभागे षट्पञ्चाशत् 'ख' विभागे नवपञ्चाशत् छात्राः ।
- (ग) नवमवर्गे 'क' 'ख' विभागद्वये नवतिः छात्राः संस्कृतं पठन्ति ।
- (घ) एतस्य अध्ययनद्वारा आधुनिकभारतीयभाषाज्ञानं समीचीनं भवति ।
- (ङ) आम्, विद्यालयपरिसरे एका विशाला वाटिका अस्ति ।
- (च) वाटिकां परितः पञ्चनवतिः चम्पकवृक्षाः मनो हरन्ति ।
- (छ) भवतः विद्यालयस्य परिवेशः बहुसुन्दरः अस्ति ।

८. विक्षिप्ताः वर्णाः सन्ति, शुद्धं शब्दं लिखत ।

यथा- ष प ट् आ त् श - षट्पञ्चाशत्

(क) ष्टिः द्वि ष -

(ख) व न प श आ त् -

(ग) शी तिः अ ष्टा -

(घ) तिः व न -

(ङ) प न व च्च तिः -

(च) अ स प्त ष्ट तिः -

(छ) तु च र शी तिः -

(ज) ष प च्च ष्टिः -

(झ) विं तिः श ष ड् -

९. संख्याः सन्ति । तेषाम् अन्वेषणं कुरुत लिखत च ।

न	ष	ङ्	न	व	तिः
न	व	तिः	व	अ	त्रि
स	•	प	प	शी	प
प्त	•	ञ्च	ञ्चा	तिः	ञ्चा
तिः	ष	ष्टिः	श	श	श
द्वि	ष	ष्टिः	त्	•	त्

यथा - नवपञ्चाशत्

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च)

(छ)

(ज)

(झ)

